

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Cap. At si Clerici. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

etiam laicus consuli & respondere possit in causis Ecclesiasticis, ut ex sententia Innoc. docet Panorm. hic num. 13 in fine, & facit textus in l. *Quidam decedens* 6 al l. *Ita autem* 3, §. Papinianus D. De adm. *missi* & peric. *tus* ubi consilium requiri potest ab eo, qui principaliter in causa non est habilis, in qua consilium petitur.

4 Sed quid si adfessor causam Ecclesiasticam audiat sine iudice? Et non valere recte existimat Panorm. d. num. 13. quia acta essent sine iudice. Adfessor quippe, ut jam dixi, nullam iurisdictionem habet, sed officium consulendi iudici, ideoque acta coram eo gesta non possunt haberi pro iudicialibus.

5 Sed num ex commissione iudicis id possit adfessor? Laicus, puta, iudex discedens ex iudicio committit reliquum, quod in causa agendum restat, laico adfessori, an adfessor ex hac commissione possit procedere? Minimè, propter h. text. nostrum. Causa verò merè civilis, quæ inter lai-

cos agitur in foro Ecclesiastico, licet committitur laico, siue is adfessor fuerit, siue alius laicus, ut per Gl. hic, communiter receptam, attestante Decio hic num. 7. quemadmodum & causa criminalis. Imò debet illa committi laico, si pœnam sanguinis irroget, ad vitandam irregularitatem, c. *fin* Ne Clerici vel Monachi in 6. Neque obstat textus in c. *Per tuas* 9, sup. De arbitr. quo loco laicus cum Clerico in arbitrum recte recipitur in re spirituali. Sed hoc argumentum dissolvimus ad c. *Contingit* sup. eod. De arbitr. Atque hæc usque adeò obtinent, ut ne quidem laicus iudex de causa Ecclesiæ possit cognoscere, licet ea in principalem causam inciderit: veluti si coram iudice sæculari hæreditas paterna petatur per filium, adversarius verò neget illum esse legitimum, hæc exceptio non coram eodem iudice sæculari disputabitur, sed remittenda erit ad iudicem Ecclesiasticum, propterea quòd pendeat ex matrimonio, quod spirituale est siue Ecclesiasticum.

In Cap. At si Clerici. 4.

SUMMARI A.

1. Contenta huius Cap.
2. Clericus confessus & convictus coram iudice non ideo condemnandus à suo Episcopo.
3. Confessio Clerici prius degradati coram iudice sæculari facta an valeat.
4. Degradatio actualis quibus casibus permessa.
5. Episcopus in adulterio & aliis criminibus minoribus dispensare potest.
6. Adulterium cum aliis criminibus minoribus Pont. cur conjunxerit.
7. Cum Clerico adultero Episcopo cur dispenses.
8. Clericus post depositionem quando tradi possit iudici sæculari puniendus.

Hoc Cap. tria potissimum continentur. I. Quòd Clericus confessus, vel convictus de crimine coram iudice sæculari, non ideo debeat condemnari ab Episcopo suo, sed tum deorsum, ubi coram Episcopo suo confessus, vel legitimè probatione convictus est. Alterum est, quòd in adulterio, aliisque criminibus minoribus, possit Episcopus dispensare, pœnam Clerico remittendo, post peractam ab eo pœnitentiam. III. Interdicitur Episcopo, ne Clericum post depositionem ab ordinibus Ecclesiasticis factam tradat iudici sæculari puniendum.

Primi membri hæc ratio redditur, quòd sicut sententia à non suo iudice lata ipso iure non valet, ita nec confessio, text. h. & toto tit. C. *Si non à compet. iud.* Idem est et si Clericus convictus sit coram sæculari iudice, ob eamdem rationem, quam confirmat iuris regula, Factum à iudice, quod ad officium eius non pertinet, ratum non est, l. *Factum* 170. D. De R. l. quippe iudex sæcularis quoad Clericum non iudex est, sed privatus, d. l. *Factum* & l. 3, D. De off. *prosid.* Quare omninò idem est, etiam si in causa civili Clericus confessus, siue convictus fuerit; cum expressi iuris sit, Clerici iudicem non alium esse posse quàm Ecclesiasticum, c. *Si diligenti* 12. inf. De foro *compet.* & Auth. *Statuimus* C. De Episc. & Cler. Ad eò ut ne quidem consuetudine contrarium introduci possit, c. *Clerici* 8. h. t. c. 3, sup. De consuet. & Auth. *Cassa* & irrita C. De sacros. *Eccles.* Excipe causam feudalem, in qua dominus sæcularis iudex est etiam inter Clericos vasallos, ut inf. c. *seq. dicitur.* Nec obstat textus in can. *Multi* in princ. II q. 1. Ubi dicitur, neminem prohibendum à communione siue consuetudine nostra, nisi fuerit convictus in iudicio Ecclesiastico vel sæculari: quia exaudiendum id est bipartitè, de Clerico scilicet convicto coram suo iudice Ecclesiastico, & de laico coram iudice suo sæculari, ut ita singula reddantur singulis, Gl. in

d. cau. Mili. Itaque necesse est, Clericum, ut puniri possit, confessum vel legitimè convictum de crimine esse coram suo Episcopo, siue ejus Officiali, vel alio deputato ab Episcopo, c. 1. & c. 2. *De accusat. in 6. junctio c. Cum Episcopus 7. De off. ordin. in 6.*

3 Sed statuamus, Clericum prius actualiter degradatum esse, nonne eius confessio valebit coram iudice seculari facta? Quæ questio non ita pridem ex facto in Facultate nostra Juridica proposita & agitata fuit. Erat quidam reus, qui ob varia delicta comprehensus fuit à iudice seculari, quem constaret esse Clericum Diaconum. Judex religione tactus noluit eum torquere, antequam realiter degradatus esset per Episcopum. Itaq; hic requisitus Clericum degradavit actualiter, & sic judex secularis eum tamquam omni privilegio Ecclesiastico exutum torfit, & extorsit ab eo confessionem criminum. Facultas nostra respondit, eiusmodi confessionem nullius momenti esse, utpote coram iudice seculari factam, ac proinde ex confessione sua eum condemnari non posse, juxta decisionem *h. c. nostri*. Eòque magis, quòd & judex secularis reum condemnare intenderet, contra *c. Si diligenti 12. inf. De foro compet. & d. Auth. Statuimus G. De Episc. & Cler.*

Nec obstat, quòd fuerit antea degradatus actualiter per Episcopum, quia degradatio ista nulla fuit, utpote contra jus facta. 4 Namque degradatio actualis non nisi tribus casibus à jure permittitur; quorum primus est in crimine falsi literarum Apostolicarum, id est summi Pont. c. *Ad falsariorum inf. De crim. falsi* Secundus in crimine hæreseos, c. *Ad abolendam 9. & c. Excommunicamus 15. inf. De hæret.* Tertius, in crimine Clerici contra suum Episcopum, si moribus incorrigibilis maneat, *can. Si quis sacerdotum XI. q. 1. & can. Clericus III. q. 4. Panorm. hic num 37.* quod ad *c. Cum non ab homine 10. inf. h. eod. tit.* latius persequimur. Imperitè igitur fecit Episcopus, qui talem Clericum degradavit, ad iudicis non minus imperiti postulationem. Et certè si id impunè permitteretur, facilè subverti & eludi posset privilegium Ecclesiastici fori, quo gaudent Clerici; adhibità scilicet solà degradatione actuali, per quam privaretur foro suo Clericus, & seculari iudicio subiceretur, repugnantibus sacris Canonibus.

5 Quod ad alterum attinet, de adulterio, aliisq; criminibus minoribus Clericorum delinquentiū, quòd in iis dispensare possit Episcopus: eius ratio posita est in auctoritate summi Pont. quā Episco-

po hanc potestatem dispensandi facere potest, utpote cum in eius potestate resideant omnes pœnæ juris Canonici; quemadmodum & in Principe seculari omnes pœnæ civiles, quas & ipse jure suo remittit, vel dispensat in iisdem, *s. sed & quod Principi circa fin. in verbis, Vel si cui sine exemplo subvenire, Instit. De jure natur. & l. 1. in fine D. De constitut. Princip.*

Sunt qui mirantur, cur S. Pont. hic adulterium cum minoribus delictis conjunxerit, his verbis, *de adulterio & minoribus criminibus*; cum tamen adulterium gravissimum crimen sit, *can. Quod in omnibus xxxi. q. 7.* Sed rectè id exponunt Decius & Imola, hic, ita suppleudo, de adulteriis, & aliis minoribus criminibus, quàm sunt adulteria; non quòd numeret adulterium inter minora crimina, ut pessimè hic sibi persuadet Postumus Cujacianus. Similis verò loquendi modus est apud Lucam Evangelistam c. 22. de Christo, cui duceretur crucifigendus in monte Calvaria: *Ducebantur autem, inquit Lucas, & alii duo nequam cum eo, scilicet Christo.* Hic certè impium esset, si verba illa, *alii nequam*, etiam Christum includerent, tamquam nequam. 7 Et quamvis adulterium, propter gravitatem criminis, depositione dignum sit, juxta *d. c. Cum non ab homine 10. h. e.* permittit tamen hic text. ut cum Clerico adultero dispenseret Episcopus, pœnam scilicet depositionis remittendo, post peractam ab eo pœnitentiā; idque fortasse, quòd in adulterium facilè labantur homines, ob imbecillitatem naturæ humanæ. Sicut videmus pœnam gladii à jure civili statutam in adulteros, *l. Quamvis 30. in fine C. Ad L. lul. de adult. & s. item Lex Julia de adult. Instit. De publ. jud. statuto vel consuetudine locorum passim abrogatam esse, & substitutam minorem pœnam, ob frequentiam & facilitatem huius delicti.* Quòd pertinet elegans dictum Pelagii Papæ in *can. Fraternitatis Dist. 34.* ubi cum de adultero loquitur, admittendo eum ad Diaconatus ordinem, *Quamvis multa sint,* inquit, *quæ in huiusmodi casibus observari canonica jubeat sublimitatis auctoritas,* tamen quia defectus nostrorum temporum, quibus non solum merita, sed corpora ipsa hominum defecerunt, districtiōis illius non patitur in omnibus manere censuram; Ut scilicet ab ordine Diaconatus repelli debeat: ut meritò quoque cum Clerico adultero ex benignitate huius cap. dispenseret Episcopus.

Quod ad tertium membrum, quo interdicitur Episcopo, ne Clericum post depositionem factam tradat seculari iudici puniendum, illud intelligendum

pendum est de verbali depositione, quæ per so-
lam sit sententiam iudicis Ecclesiastici, non verò
de reali sive actuali depositione seu degradatio-
ne, quam tribus tantum in casibus fieri diximus
paulò antè, quibus delinquens Clericus iudici
sæculari coërcendus traditur vel relinquitur, c.
2, De poenis lib. 6, quod latius examinabo in d. c.
Clem non ab homine. Rationem hanc subiicit tex-

tus, quòd Episcopus in ferenda sententia deposi-
tionis functus sit suo officio. Nec duplici eum-
dem debet afficere poenà, hoc est deponere & iu-
dici sæculari tradere, quod sit per consequen-
tiam: tribus tamen criminibus, ut jam dixi, ex-
ceptis, quibus utrumque sit & depositio & tra-
ditio.

In Cap. Cæterum. 5.

S U M M A R I A.

1. Facti species.
2. Dominus feudi est iudex ordinarius inter suos va-
sallos.
3. Etiam inter Clericos.
4. Prælati Ecclesiastici Germania ratione bonorum rega-
lium subijunt imperatori.
5. Ratio illius juris.
6. Quid si inter dominum & vassallum orta sit litis.

Hæc Decretalis nisi facti specie illustretur,
vix intelligi poterit, ob sui brevitatem.
Speciem itaque hanc singamus. † Quidam
cùm certas possessiones, id est prædia, haberent in
feudum ab Episcopo Bononiensi; alii verò con-
trà adferrent, sibi potius jus comperere in idem
feudum, quòd proximiores essent agnati, & ob id
delegatos iudices impetrassent à Sede Apostoli-
ca ad hanc litem dirimendam; excipientibus pos-
sessoribus, quòd parati essent stare iudicio domi-
ni feudi, scilicet Episcopi Bononiensis. nihilominus
iudices delegati, non obstante hac exceptione,
contra eos tamquam contumaces processerunt
per sententiam excommunicationis sive interdi-
cti. Qua de re per feudum dominum consultus S.
Pont. rescribit hoc num. c. districtius prohibens,
ne huius causæ cognitionem sibi arrogent iudi-
ces delegati, quamdiu possessores illi parati essent
respondere coram Episcopo, tamquam domino
feudi.

Ex hoc igitur Cap. constat, dominum feudi,
etiam si is sit Ecclesiasticus, esse iudicem ordina-
rium inter vassallos suos. Idem est & in domino
sæculari inter suos vassallos, c. un. §. præsertim si inter
duos. De prohib. feudi. alienat. per Fred. in v. sib. feud. Et
ratio est, quia dominus feudi à iure habet iurisdic-
tionem inter suos vassallos; unde & causas feu-
dales aliis delegare potest, l. More §. cum l. seq. D. De
iurisd. omni. jud. Panorm. hic num. 1. & 3.

Sed quid si dominus sæcularis, & vassalli sint
Clerici? Certius est, dominum sæcularem etiam
inter hos esse iudicem, per text. in c. Verum 7, & ibi

Felin. Panorm. & Navar. inf. De foro compet. & De-
cius hic num. 20. ubi communiter hoc receptum
attestatur, licet Barbatia ab hac sententia dissen-
tiat, ibid. à Decio citatus & refutatus.

Ut hinc fiat, quòd Prælati Ecclesiastici Ger-
maniae nostræ, ratione regalium, sive bonorum
feudalium, quæ ab imp. recognoscunt, subijunt
Imperatori sive Camerae Imperiali. And. Gaill
lib. 1, Observ. 10.

Sed quæ huius singularis iuris ratio est? quippe
contra text. in c. Si diligenti 12. inf. d. tit. De foro com-
pet. Ubi prohibentur Clerici conveniri coram iu-
dice sæculari in quavis causa, tam civili, quam
etiminali. Baldus in c. un. nu. 4. De controvers. feudi
apud pares terminanda 2. F. 16. hanc rationem red-
dit, quòd natura causæ trahat ad se personam,
non verò persona naturam causæ. Verum hæc
ratio non explicat, quare natura causæ feudalis
trahat personam Clerici, ut coram domino laico
conveniatur. Ideoque Panorm. in d. c. Verum nu.
12. hanc specialitatis rationem dat, quòd licet
per investituram transferat dominium utile in va-
sallum, id est omnes feudi utilitas, nihilominus
remaneat directum dominium feudi penes ipsum
dominum; & ideo cognoscendo de causa feudi
videtur quodammodò de re sua cognoscere, non
de persona Clerici. Sed nec hæc ratio rem satis
explicat, cùm planè diversum sit dominium utile
à directo. Quare magis putarem, causam feuda-
lem sacris Canonibus, & Imp. Constitutionibus
solam reservatam esse domino sæculari & inter
vassallos Clericos, propter singularem observan-
tiam, quam debet vassallus domino feudi sui. Facit
Solita 8, sup. De majorit. & obed. adeoque inter do-
minum & vassallum mutua defensio & fides con-
trahitur, c. un. in fine De forma fidelitatis 2. F. 6. In re-
liquis verò causis stamus dispositioni d. c. Si diligenti.

Atque hæc obtinent, ubi inter vassallos de feudo
contentio est. Cæterum si inter dominum & va-
sallum litis mora fuerit ratione feudi, Pares, id
est convassalli eiusdem curtis sive territorii adhi-
bentur,